

Tremtinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

www.lpkts.lt

Trisdešimt trejetį leidybos metai. Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

2021 m. kovo 5 d.

Nr. 9 (1415)

Mama manęs nepažino...

Politinės kalinės ir tremtinės Salomėjos Šukytės-Remeikienės gyvenimas prabėgo ten, kur ji gimė ir užaugo – Beinoravos kaime (Radviliškio r., Sidabravo sen.). Kartu su vyru Vladu užaugino penkis puikius vaikus, dirbo mokykloje. Aplinkiniai pažinojo ją, kaip romaus ir giedro būdo bei geros širdies kaimynę. Ir tik nedaugelis žinojo, kad buvo šios moters gyvenime laikas, tarsi iš knygos išplėštas puslapis, kai ji atsidūrė vergovėje, iš kurios ištrukti nebuvo jokios vilties. Kaip ir kitiems jos likimo broliams ir sesėms, išgyventi padėjo malda ir tikėjimas. Prieš kelerius metus S. Šukytė-Remeikienė mirė. Išliko vaikaitės užrašytas ir iki šiol niekur dar nepublikuotas autentiškas močiutės pasakojimas apie jos nueitą kančių kelią, kurį ir pateikiame „Tremtinio“ skaitytojams.

1940 m. Sovietų sąjunga okupavo Lietuvą, Latviją ir Estiją. Visas šalies politinis, kultūrinis, ekonominis gyvenimas pasikeitė iš esmės. Politiniame gyvenime imta suvedinėti sąskaitas. Lietuvos komunistai, išėję iš kalėjimų, ir pogrindyje iki tol lindę Sovietų sąjungos agentai talkino okupantams. Prasidėjo areštai, suėmimai, trėmimai į Sibirą.

Raudonasis maras užplūdo ne tik miestus, bet ir kaimus. Beinoravoje knibždėte knibždėjo sovietų kareivių. Jie įkūrė savo štabą mūsų namuose, užėmė pusę namo. Prasidėjus karui ir artėjant vokiečiams, rusai pabėgo. Radome savo troboje baisią netvarką: drabužiai išmėtyti ant grindų, kai kurie mūsų šeimos brangūs daiktai dingę...

Vyko karas, bet savo kaime mes jo nejautėme. Nežlegė tankai, tik retkarčiais koks vokiečių pravažiudavo savo motociklu ar tolumoje nugriaudėdavo sprogimas.

Kelerius metus gyvenome baimėje ir nerime. Karštai troškome, kad

Lietuva vėl būtų laisva, kad nemindžiotų mūsų žemės jokie atėjūnai, bet jie vėl sugrįžo – sovietiniai okupantai. Į mūsų kaimą vėl prigužėjo rusų kareivių. Atsimenu, vienas karininkas aiškino kareiviams, kad nušovus partizaną reikia guldyti jį aikštėje ant grindinio, kad visi matytų, koks laukia likimas to, kuris išėjo į mišką. Daug jaunų vyrų ėjo į mišką, mes, moterys, likome namuose ir teikėme jiems pagalbą.

Mano brolis buvo partizanas, apylinkės seniūno Česlovo Dirkės pavaduotojas. Būdamas miške jis buvo sužeistas, tačiau nepasakojo, kas jį sužeidė, kas sužeistą slaugė ir gydė. Pablogėjus sveikatai grįžo į namus. Po mūsų namu buvo rūsys.

(keliami į 4 psl.)

Salomėja Šukytė-Remeikienė su anyta Sibire. 1956 m.

Keturi partizanavimo metai

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Kalvių kapinėse (Kruonio sen., Kaišiadorių r.) stovi juodo granito antkapinis paminklas Didžiosios Kovos apygardos (DKA) A rinktinės 3-iojo bataliono vado Antano Praškevičiaus-Narsuolio (1915–1948) ir jo brolio Kazio, partizano Lokio (1920–1948), atminimui. Žuvo jie 1948 m. rugpjūčio 12 d. Pavuolio kaime kartu su bataliono vado pavaduotoju Petru Čepulioniu-Sakalu (1921–1948), sodybos šeiminku Jurgiu Venskumi (1895–1948) ir jo septyniolikmečiu sūnumi Adomu. Bronius ir Viktoras Šliužai bei Stasys Slanina brolių Praškevičių palaikus, užkastus žūties vietoje, slapta pervežė į Kalvių kapines. Deja, Petro Čepulionio palaidojimo vieta nežinoma... Jam šiomet būtų sukakę šimtas metų.

Petras Čepulionis-Sakalas (kairėje) Prano Slaninos-Jokerio būryje. 1946 m.

Ūkininkas Jonas Čepulionis su šeima gyveno Kairiškių kaime, Žiezmarių valsčiuje. Kaimas žinomas dar nuo XVI a. Pokaryje jo gyventojai turėjo 249 ha žemės. 1922 m. išskirstytas į vienkiemius. Buvo paplitusios Kalaušio, Šliužo, Slaninos, Čepulionio pavardės. 1937 m. kaime gyveno 151 gyventojas (133 katalikai, 4 stačiatikių šeimos). Čepulionių šeimoje buvo du sūnus, vėliau tapę partizanais: Petras ir keturiais metais už jį jaunesnis Alfonsas. Jų bėdos prasidėjo 1944 m. sugrįžus okupantams, nes turėjo tapti kareiviais ir žūti svetimame krašte.

Liepos mėn. pabaigoje susirinko dvi dešimtys Kairiškių k. šaukiamų į sovietinę kariuomenę jaunuolių. Jie tarėsi, kaip jiems pasielgti.

(keliami į 7 psl.)

Broliai Mažyliai, puoselėjantys krašto istoriją

Šis pasakojimas apie brolius Bronislovą ir Viktorą Mažylius, puoselėjančius Pajstrio krašto istorinę atmintį, niekada neatsisakančius padėti kaimynams, visuomet būnančius ten, kur reikia jų išminties ir darbų.

Bronislovas buvo vyriausias sūnus iš keturių broliukų ir sesutės. Broliukas Albinas, sesutė Liuda mirė vaikystėje. Augo trys – Bronislovas, Viktoras ir Algimantas. Tėtis mirė, kai Algimantui tebuvo virš dvejų, Viktorui – pora metų daugiau. Nuo aštuonerių Broniukas liko didžiaja motinos Grasildos Mažylienės atrama. Laikas ėjo, augo sūnūs, labai darbštūs, žingeidūs, sumanūs.

Jaunėlis brolis Algimantas (g. 1947 m.), Broniui (g. 1941 m.) sugrįžus iš kariuomenės, tuojau buvo pašauktas tarnauti. Išvažiavo lapkričio mėn., su pirmuoju sniegu prieš Naujuosius grįžo cinkuotame karste. Motinai liko tik du taip nelengvai pokaryje auginti sūnūs. Beje, tuo metu Viktoras (g. 1945 m.) buvo Sibire, Krasnojarsko srityje, ir iš kariuomenės išleidus laidoti brolių, grįžo jau po laidotuvių. Jam vėl reikėjo važiuoti iš namų, palikti motiną, aklą senelę ir vienintelį brolių.

Viktoras Mažylis moka medį, metalą tekinti, dailiai apdirbti medieną, sumeistruoti baldą, stogastulpį, kryžių. V. Mažylis yra padaręs Baltijos kelio kryžiaus, kuršėniškių pastatyto 1989 m. rugpjūčio 23 d., kopiją, nes senasis baigė sunykti. Yra atstatęs ir atnaujinęs ne vieną anksčiau stovėjusį paminklą. Jis su broliu Bronislovu ir dabar kasmet kokią dekoratyvią medinę kopyltėlę sukuria. Bronislovas išdrožinėja, Viktoras ištekina, išpjausto, stogelį padaro. Jų istorinei atminčiai tarnaujančiais, akiai ir širdžiai mielais kūrniais išpuošta didžioji dalis Pajstrio krašto. Visa tai jie daro savo iniciatyva, savo lėšomis, aplinkiniai pagelbsti kitais darbais.

Bronislovas Mažylis – tautodailininkas, medžio drožėjas. Jis nuo vaikystės dienų domisi istorija, yra perkrimtęs gausybę knygų. Bronislovo išsilavinimas yra aukštasis inžinierinis, bet savo žiniomis jis pralenkia ne vieną profesionalų istoriką ir tuo nesipuikuoja. Jo domėjimosi sritis – įvairiapusė. Jis dar jaunystėje įsijungė į žygeivių gretas. Žygeiviai pėsti, dviračiais, traukiniais keliaudavo ne tik po rajoną ar Lietuvą. Dažnai lankydavosi ir tebesilanko Paberžėje.

(keliami į 2 psl.)

Broliai Mažyliai, puoselėjantys krašto istoriją

(atkelta iš 1 psl.)

Talkininkavo tvarkant Paberžės kapines, restauruojant paminklus. Ne vieną dešimtį išdrožtų skulptūrėlių yra ten dovanų nuvežęs. Tėvas Stanislovas juokaudavo, kad Broniuo (taip jį ir dabar vadina) labai puikios skulptūros, kad taip dažnai pradingsta. Dievdirbys ir vėl droždavo naujas, ir vėl nuveždavo.

B. Mažylis – vienas iš Lietuvos laisvės kovos įamžintojų sąjūdžio kūrėjų (2011 m.) ir narių. Jau apie 1975 m. pradėjo slaptai žymėti paminklėliais partizanų (Prano ir Kazimiero Petrauskų, Petro Šimkevičiaus-Pierniko, Petro Tamošiūno-Simo) žūties, jų bunkerų vietas. 1978 m. pastatė stogastulpį prie Jutiškių-Baroniškių senkapio. Buvo vienas sumanytojų ir vykdytojų, statant medinių paminklų kompleksą 1994 m. Mitabynės kaime, 1945 m. vasario 2 d. tragedijos vietoje – buvusioje Savickų sodyboje.

Daug prisideda dokumentuojant ir statant paminklus partizanų žūties vietose Pajstrio krašte 2010–2011 m. 2013 m. yra sukūręs stogastulpį žurnalistinei, politiniam kaliniui Jonui Virbickiui. 2014 m. jo sukurtas ženklas Lietuvos partizanams-desantininkams, nusileidusiems Įstricos kaime 1944 m. 2015 m. sukūrė ir į ažuolą

Pajstrio kapinėse prie savanorio lt. Vinco Januškos kapo kalba Bronislovas Mažylis

Baroniškių kaime įkėlė medinę koplytėlę, skirtą Lietuvos valstybės atkūrimo 25-mečiui, tai bene vienintelis toks atminties ženklas Panevėžio rajone.

Bronislovas pateikia išsamiai parengtą medžiagą periodiniuose leidiniuose apie krašto istoriją, įvykius, žmones. Jau 31 metus sudaro unikalų „Pajstrio krašto kalendorių“, kuris teikia informaciją švenčių rengėjams ir kiekvienam. Yra parengęs lankstinukus kun. Petriui Rimkevičiui, kunigui Pranciškui Benediktui Tamulioniui, mokytojui Stanislovui Šneideriui-Diemedžiui. B. Mažylis yra sukūręs ir išraižęs memorialinę me-

Parodą apie politinį kalinį, žurnalistą Joną Verbicką pristato Bronislovas Mažylis

dinę lentą prie namo Pasvalio rajone, Pumpėnuose, kur gimė kunigas Felicijonas Lelis.

B. Mažylis nuo senų laikų fotografuoja, yra surinkęs daug medžiagos apie Pajstrio krašto akmeninius, kaltinius kryžius, buvusias ir esamas koplyčias, bažnyčias. Apie garsius žmones čia gimusius, gyvenusius, dirbusius. Yra išleista B. Mažylio knygelės „1863 metų sukilimo atgarsiai Pajstrio apylinkėse“, „Pajstrio krašto sakmės ir padavimai“ ir kt.

2015 m. B. Mažylis apdovanotas G. Petkevičaitės-Bitės atminimo medaliu „Tarnaukite Lietuvai“, nominacijų kategorijoje „Už savanorystės

kultūros sklaidą Lietuvoje“. 2016 m. B. Mažyliui suteiktas „Pajstrio krašto šviesuolio vardas“. Jis pelnė 2017 m. „Kaimo gyvosios kultūros ir tradicijų puoselėtojo“ nominaciją, teikiamą Panevėžio rajone.

Apie jį sakoma, jeigu parūpo senoji Pajstrio krašto istorija, suabejojai kokia data, pamiršai, kokie žymūs žmonės garsino mūsų kraštą, klausko – Broniaus Mažylio – baltojo metraštininko. Norisi palinkėti, jog perkopęs aštuoniasdešimtuosius, liktų toks pat viskuo besidomįs, daug kur suspėjęs, besirūpinąs savąja šeima.

Ona STRIŠKIENĖ

Atviras laiškas Seimo nariams

Anykščiuose gyvenančio buvusio tremtinio Gerimanto Juozo KAKLAUSKO pasiūlymas keisti pavadinimą „Krašto apsaugos ministerija“ į „Valstybės gynybos ministerija“, o krašto apsaugos ministro pareigybės pavadinimą – į valstybės gynybos ministro.

Esu įsitikinęs, kad šis siūlymas vertas svarstymo ir gilesnės diskusijos. Manau, kad prieštaravimai teisės aktų normose yra svarbūs aiškinant teisės aktus bei juos taikant. Manau, kad Lietuvos Respublikos Konstitucijoje sąvokos „krašto“ ir „valstybės“ naudojamos netiksliai, neaiškiai ir klaidinančiai.

Pavyzdžiui, LR Konstitucijos 139 straipsnyje reglamentuojama, kad Lietuvos valstybės gynybos nuo užsienio ginkluoto užpuolimo – kiekvieno Lietuvos Respublikos piliečio teisė ir pareiga. Tačiau tame pačiame straipsnyje nustatyta, kad krašto apsaugos organizavimą nustato įstatymai.

LR Konstitucijos 94 str. 1 p. nurodoma, jog „Lietuvos Respublikos Vyriausybė: 1) tvarko krašto reikalus, saugo Lietuvos Respublikos teritorijos neliečiamybę, garantuoja valstybės saugumą ir viešąją tvarką“. Panašių sąvokų neatitikimų galima rasti ir kituose Konstitucijos straipsniuose, tai yra 140, 141, 146 straipsniuose.

Neaiškiai šios sąvokos naudojamos ir kituose šalies teisės aktuose. Pavyzdžiui, LR Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo 2 str. 1 d., sąvoka Krašto apsaugos sistema aiškinama kaip Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo sistemos dalis, kurią sudaro valstybės institucijų, kurių paskirtis saugoti ir ginti valstybės suvereni-

tetą, jos teritorijos neliečiamybę ir vientisumą, vykdyti Lietuvos tarptautinius gynybos ir karinio bendradarbiavimo įsipareigojimus, kitas su krašto apsaugos reikmėms skirtų karinių teritorijų ir kitų infrastruktūros objektų visuma.

LR Vyriausybės 1998 m. liepos 23 d. nutarimu Nr. 924 „Dėl Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerijos nuostatų patvirtinimo“ reglamentuota, jog Krašto apsaugos ministerija formuoja valstybės politiką ir organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja jos įgyvendinimą krašto apsaugos ministrui pavestose valdymo srityse.

LR Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo 1 str. 2 d. reglamentuoja, jog Lietuvos nacionalinio saugumo užtikrinimas – tai Tautos ir valstybės laisvos ir demokratinės raidos sąlygų sudarymas, Lietuvos valstybės nepriklausomybės, jos teritorinio vientisumo ir konstitucinės santvarkos apsauga ir gynybos.

Ginkluotos gynybos ir pasipriešinimo agresijai įstatyme reglamentuota, jog Valstybės gynybos civilinė ir karinė vadovybė – pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją ir įstatymus išrinkti arba paskirti civiliai bei kariniai pareigūnai, turintys įgaliojimus vadovauti ginkluotųjų pajėgų karinėms operacijoms ir kitiems gynybos veiksams: Respublikos Prezidentas, krašto apsaugos ministras, ginkluotųjų pajėgų (kariuo-

menės) vadas, Gynybos štabo viršininkas, kariuomenės pajėgų rūšių vadai ir krašto apsaugos savanorių pajėgų vadas.

Šiose normose sąvokų „valstybė“ ir „kraštas“ suvienodinimas galėtų turėti reikšmę sprendžiant su valstybės gynyba susijusius klausimus ir tarptautiniame lygmenyje. Šių tikslų privalo siekti Krašto apsaugos ministerija. Pats ministras, pristatydamas naująją Lietuvos gynybos politikos baltąją knygą, siūlė nuodugniau susipažinti su Lietuvos gynybos politikos kryptimis, pokyčiais Lietuvos kariuomenėje, kaip stiprinamas valstybės ir visuomenės pasirengimas gintis. Buvęs Krašto apsaugos ministras Raimundas Karoblis pristatymuose kal-

bėdavo apie Lietuvos valstybės, o ne krašto gynybą. Todėl manytina, jog ministerijos pavadinimas turėtų atitikti Konstitucijoje įtvirtintus siekius bei principus, tai yra Lietuvos, kaip valstybės, saugumą ir jos gynybą.

Svarbu ir tai, kad lingvistiniu požiūriu sąvoka „valstybė“ yra aiškiai reglamentuota, tiksliai apibrėžta. Lietuvių kalbos žodynas žodį „valstybė“ aiškina kaip organizuotą politinę bendruomenę, turinčią aukščiausiąją valdžią. Sąvoka „kraštas“ turi keletą reikšmių, tačiau administracinį vienetą apibrėžia tik Rusijos federacijoje. Neteko girdėti, kad „krašto“ sąvoka būtų kada nors naudota kaip administracinį vienetą apibrėžianti sąvoka mūsų valstybėje.

Mano pasiūlymas – pakeisti ministerijos pavadinimą į „Valstybės gynybos ministerija“, atitinkamai pakeisti ministro pareigybės pavadinimą.

Kraštas žodžio reikšmė

Krašt[as] (4)

1. krantas: Jūros, upės, ežero, griovio k. Vainikėlis į ~elį, bernužėlis į dugnelį (d.).
2. pakraštys: Lovos, laivo k. Gulk nuo ~o. Semk iš ~o. ~e marių antelė rypavo (d.).
3. kuri nors žemės vieta, šalis: Kas jūsu ~e girdėti? Yra ~ų, kur visados vasara. Paukščiai rudenį skrenda į šiltus ~us. Koks gražus mūsų k.!
4. šonas, pusė: Kuriame ~e šunys loja?
5. stambus administracinis teritorinis Rusijos vienetas, ą Iš ~o išeiti (neišsilaikyti normos ribose) (<http://lkiis.lki.lt>)

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“ 2021 metams

Prenumerata priimama iki kiekvieno mėnesio 26 dienos bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškiniuką, paskambinus informacijos telefonu 8 700 55 400, internetu www.prenumeruok.lt. Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį. Prenumeratos indeksas 0117.

Kaina: 1 mėn. – 3,74 €; 3 mėn. – 11,24 €; 6 mėn. – 22,47 €; 12 mėn. – 44,94 €.

Pandemijos karo frontuose

Gintaras MARKEVIČIUS

Prieš metus Lietuvą apskriejo nerimą kelianti žinia – užfiksuotas pirmasis COVID-19 virusu susirgęs žmogus. Tai buvo gydytoja, grįžusi iš mokslinės konferencijos, vykusios Italijoje... Šis faktas per daug nenustebino – juk jau žinojome, kad „koronos“ virusas peržengė savo gimtąsias vietas Kinijoje ir klastingai sėlina per Europą, o Italija „dega“. Buvo tik laiko klausimas, kada ši neganda pasieks Lietuvą.

Pasiekė vasario pabaigoje. Iškalbingas ir dar vienas faktas – grįžtanti iš Italijos gydytoja buvo viena iš keleto (reisu parskrido daugiau nei pusantro šimto keleivių), dėvėjusių kaukes, ir, kaip paaiškėjo gerokai vėliau, neužkrėtusi net artimiausių žmonių. O štai kitas pilietis, sirgdamas „korona“, sugebėjo aplankyti kone dešimt Vilniaus barų per naktį, kitas – prasilėkti per draugus visoje Lietuvoje...

Situacija, galima sakyti, labai iškalbinga, parodanti, kaip elgiasi medikas ir kaip – „liaudies atstovas“. Deja, šiandien tokią situaciją ir turime, kai mokslo žmonėms „oponuojama“ ne tik medicinos, bet apskritai aukštesnių mokslų neragavusios personas. Vos tik atsirito pandemija į mūsų šalį, šios tamsios jėgos aktyviai aiškino, kad virusas išsigalvotas (ypač populiarus buvo jų argumentas – „ar pažįsti nors vieną?“), kad tai tik paprastas gripas ir taip toliau. Žodžiu, viena už kitą kvailesnės są-

mokslo teorijos, absurdiški „argumentai“ ir akivaizdus melas. Ne nuostabu, kad dažnai už šių nesąmonių skleidėjų stovėjo Kremliaus propagandos organizatoriai.

Lietuvai prieš metus nepasisekė dvigubai – joje tuo metu beveik absoliučią valdžią turėjo partija „Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga“, kurią europarlamentarė Rasa Juknevičienė yra taikliai pavadinusi „kremliaus projektu“: atrodytų, priekaištauti „lizinginiam (Rimvydo Valatkos terminas) R. Karbauskio premjerui Sauliui Skverneliui už veiksmus pandemijos pradžioje nėra pagrindo (išskyrus tai, kad karantinas uždarant medicinos įstaigas buvo perlenktas, o sveikatos ministras ramino, kad „visko turim, visko užtenka“, bet paaiškėjo, kad katastrofiškai trūksta visko), tačiau vėliau, kai buvo aišku, kad antroji banga neišvengiama, Vyriausybės neveiklumas buvo tiesiog nusikalstamas. Rezulta-

tas – lapkričio pabaigoje per dieną užsikrėtusiųjų skaičius siekė beveik keturis tūkstančius, o mirusiųjų netrukus ligoninių morgai nepajėgė sutalpinti tam skirtose patalpose...

Štai tokiu nedėkingu metu, rinkimus laimėjus Tėvynės sąjungai, valdžią gavo Ingridos Šimonytės vyriausybė: deganti Lietuva, stojantis verslas, augantis nepasitenkinimas viešojo gyvenimo suvaržymais, plius R. Karbauskio valdymo pasekmės (pavyzdžiui, biudžete nenumatyta nė cento vakcinai nuo COVID-19 įsigyti). Ateiti dirbti tokiomis sąlygomis tolygu šokti nuogai į dilgėles! Jau vien dėl to šiai asmenybei dera atiduoti didžiausią pagarbą ir dėkingumą! Deja, matome priešingai besielgiančią „liaudį“. Romėnai sakydavo – „liaudžiai reikia tik duonos ir žaidimų“. Kadangi duonos užtenka, tai garsiau šaukiama „Žaidimų“ Tame šauksme vis pasigirsta „valstiečių-žaliųjų“ lyderio raginimų

šaukti garsiau, mat „karantino apribojimai pertekliniai, o štai va jie – tai, oho, kaip gerai kovojo su „korona“!

Taigi – liūdnosios metinės. Psichologinis gyventojų nuovargis dėl karantino, kenkėjiška, prieš skiepus nukreipta propaganda, neišvengiamas ekonominės situacijos pablogėjimas – štai su kuo turi susidoroti dabartinė valdančioji dauguma. Tačiau yra vilties, kad augantys skiepijimosi tempai stabilizuos padėtį – tereikia žmonių pilietiškumo ir atsakingumo. Galų gale ne už kalnų ir pavasaris bei vasara – ekspertų teigimu, „koronai“ sezoniškumas visgi turi įtakos. Dabar svarbiausia – nepasiduoti minios šauksmui „Žaidimų!“ ir išvengti naujos „koronos“ pakilimo bangos, kurios, deja, neišvengė kai kurios šalys, pavyzdžiui, Estija. Ir nepasiduoti prieš skiepus agituojančių veikėjų spaudimui – gal net pasimokyti iš Izraelio reikėtų? Teko skaityti, kad žydai ėmėsi veiksmų prieš tokius antiskiepininkus-kenkėjus. Kaip sakydavo senoliai: „Kvailas žydo neapkenčia, protingas – mokosi iš jo“.

Racionalus sprendimas – pirmininku lieka Gabrielius Landsbergis

Kažkoks šmaikštuolis pastebėjo, kad lietuviams būdinga savybė – rūpintis ne savo reikalais. Pavyzdžiui, skiepų žala susirūpinę tie, kurie skiepytis neketina, TS-LKD partijos vidaus reikalais labiausiai piktinasi „valstiečių-žaliųjų“ rėmėjai, o ekspertų įžvalgas kritikuoja geriausiu atveju baigę profesinę amatų mokyklą...

Turėjo būti eiliniai TS-LKD partijos pirmininko rinkimai, vykstantys kas ketveri metai. Tačiau situacija nėra eilinė: pandemijos sąlygomis tiesioginių rinkimų įvykdyti neįmanoma, o balsuoti nuotoliniu būdu užimtų daug laiko ir nemažai kainuotų. Štai todėl buvo priimtas racionalus sprendimas – partijos taryba nusprendė perrinktu laikyti dabartinį partijos pirmininką Gabrielių Landsbergį, kadangi visi kiti kandidatai, suprasdami, kad, valstybei kovojant su pandemija, būtų neatsakinga demonstruoti ambicijas, vieningai nusprendė atsiimti savo kandidatūras G. Landsbergio naudai. Juo labiau kad nėra jokio reikalo keisti partijos pirmininką po to, kai buvo laimėti Seimo rinkimai – juk tradiciškai pirmininkai netenka savo postų, kai partijos „prakiša“ rinkimus. Tad „rinkimai vien dėl rinkimų“ šįkart buvo pakeisti racionali sprendimu.

Žinoma, toks pasitikėjimas G. Landsbergiu labai nepatiko su partija nesusijusiems politikams. Kaip visuomet, apsireiškė didžiausia TS-LKD mylėtoja „valstietė-žalioji“ Agnė Širinskienė, didžiausią blygbę žiūrėjusi tame, kad nebuvo visuotinių rinkimų...

Įdomu, ką ji būtų užgiedojusi, jei tokie rinkimai būtų įvykę, nepaisant to, kad šalyje karantinas? Ir dar vienas dalykas, kuo TS-LKD skiriasi nuo LVŽS: esminis skirtumas yra tas, kad be R. Karbauskio nebūtų ir „valstiečių-žaliųjų“ (kaip, beje, nutiko be Rolando Pakso likusiai „Tvarakai ir teisingumui“ ar socialdemokra-

tams, kurie tik iš inercijos dar tebedalyvauja politiniame šalies gyvenime, nevaizdindami jokio svaresnio vaidmens), o štai be G. Landsbergio TS-LKD gyvuotų kaip gyvavusi ir toliau. Kitaip tariant, pabandykite įsivaizduoti, kad kas nors iš „valstiečių-žaliųjų“ išdrįstų mesti pirštine partijos bosui R. Karbauskui – žmogui, kuris net savo šešėliui, jei jis išdrįstų nesutikti su šeimininku, nedovanotų!

Bet kuriuo atveju, A. Širinskienei ir visam „kremliaus projektui“ problema yra ne neįvykę tiesioginiai TS-LKD partijos pirmininko rinkimai, bet Landsbergių pavardė! Net 30 metų praėjus prieš šią pavardę rengiamos šmeižto kampanijos, provokacijos ir specialūs hibridinio karo išpuoliai. Paskutinis, kuris pas mus nuskaubė trumpai ir neįgavo pagreičio, buvo Kremliaus „hakerių“ (taip vadinamieji kompiuteriniai įsilaužėliai, kaip vagys įsilaužiantys į kompiuterių programas tam, kad pavogtų duomenis ar juos falsifikuotų, sunaikintų ir pan. – aut. past.), įsilaužusių į vieną nedidelę Lenkijos žinių svetainę ir patalpinusių joje melagingą „naujieną“, kad vizito Lenkijoje metu Lietuvos užsienio reikalų ministras G. Landsbergis kartu su Lenkijos prezidentu A. Duda naudojosi NATO karininkės prostitutės paslaugomis...

Lenkijos žvalgyba labai greitai aptiko šią Kremliaus įsilaužėlių šmeižikišką darbą ir jį sunaikino, todėl melagiena plačiau neišplito. Tačiau mūsų didieji moralės saugotojai „valstiečiai-žalieji“ negalėjo nerea-

guoti į tokį moralinį nuopuolį. Kaip rašo naujienų portalas „Alfa.lt“, „Seimo Etikos ir procedūrų komisijos pirmininkė ir Seimo Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos frakcijos seniūnė Aušrinė Norkienė išplatino laišką, kad Lenkijos žiniasklaida neva pranešė, jog Lietuvos užsienio reikalų ministras Gabrielius Landsbergis vizito Lenkijoje metu, vasario pradžioje, naudojosi „Eskorto“ paslaugomis. Išties tai tėra eilinė informacinė ataka – melagiena.

Valstietės atsiųstame laiške teigiama, kad „pasak šaltinio Lenkijos krašto apsaugos ministerijoje, karo žurnalistė Sonja Rybakowska teikė

sekso paslaugas JAV kariuomenės atstovams ir Lenkijos politikams, įskaitant patį prezidentą Andrzejų Dudą. Landsbergio paties asmeniniu prašymu Rybakowska kartu su delegacija sutiko jį Lenkijoje. Landsbergis susipažino su ja 2019 m. Šiaulių aviacijos bazėje, kur susitiko su NATO oro policijos misiją Baltijos šalyse vykdančiais Lenkijos kontingento kariais“.

Ar supratote vieną esminį dalyką – ta melagiena pasirodė trumpam, ją greitai aptiko ir anuliavo Lenkijos žvalgyba, tačiau R. Karbauskio partijos kariai jau puolė į ataką prieš mūsų užsienio reikalų ministrą! Įdomu, tai tikrai užkibimas ant Kremliaus propagandos jauko ar visgi ne sutapimas?

Krašto apsaugos ministras su STT direktoriumi aptarė korupcijos prevencijos svarbą

Kovo 1 d. krašto apsaugos ministro Arvydo Anušausko kvietimu įvyko Krašto apsaugos ministerijos vadovybės susitikimas su Specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriumi Žydrūnu Bartkumi. Susitikimo metu buvo aptartos korupcijos prevencijos ir skaidrumo aplinkos gerinimo krašto apsaugos sistemoje temos.

„Siekiant nustatyti darbuotojų požiūrį į korupcijos apraiškas Krašto apsaugos sistemoje, 2020 m. pabaigoje KAM Generalinė inspekcija atliko tyrimą, kuris parodė, kad 78 proc. respondentų, susidūrę su korupcijos apraiškomis, jų netoleruotų ir apie tai praneštų“, – pokalbį pradėjo

krašto apsaugos ministras Arvydas Anušauskas.

Susitikimo metu kalbėta, jog kad ir kokios korupcijos rizikos egzistuoja, paprastai tai geriausiai matoma organizacijos viduje. Aptarta krašto apsaugos sistemos specifika. Nors skaidrumo kultūra ir jos standartas visuomet remiasi į žmogiškąjį faktorių, buvo aptarti skaidrios aplinkos stiprinimo, antikorporcinių nuostatų įsisaugonimo, pačios korupcijos prevencijos gerosios praktikos pavyzdžiai, kaip kitos institucijos rūpinasi ir tvarkosi korupcijos prevencijos srityje.

Krašto apsaugos ministerijos inf.

Mama manęs nepažino...

(atkelta iš 1 psl.)

Jame ir slėpdavosi brolis bei dar keletas partizanų. Pabuvęs kurį laiką namuose, brolis vėl išeidavo į mišką.

Dažnai kaimo keliu pravažiuodavo arkliai tempiamomis vežėčiomis sribas, visų pravardžiuojamas Šiaučium. Iš tolo atpažindavome: jo arklys buvo širmas, labai stambus. Sužinojęs, kad mano brolis retkarčiais grįžta namo (mat buvo kaime žmonių, kurie pranešinėdavo saugumui), užvažiuodavo patikrinti, ar jis yra. Kartą atvykęs ėmė mane ir sesę kamantinėti, kur yra brolis? Seserį įsivedė į kambarį ir ten tardė, o aš buvau kamarėlėje, rūšiavau pomidorus. Netyčia garsiai sukrebždėjau. Sribas puolė prie kambario durų, atplėšė jas, manė, kad aptiks besislepiančią mūsų brolių, o pamatė mane. Taip pikta jis į mane įsistebeilijo, kad visas kūnas pagaugais nuėjo...

Kartu su likimo draugėmis. Salomėja Šukytė – antra iš dešinės. Baškirija, 1953 metai

Šeduvoje išgyvenau pragarą

Netrukus suėmė visą mūsų šeimą. Tuo metu mūsų mamai Pranciškai Šukienei buvo 59 metai. Tėtis jau buvo prieš kelerius metus miręs. Niekad nepamiršiu, kaip tėtis, stebėdamas politinius įvykius, sakydavo, kad bus greitai karas, bet jis pats jo jau nebematys. Turbūt tėtis nujautė savo mirtį. Aš, Salomėja, mūsų šeimoj buvau jauniausia. Kai mus visus suėmė, man buvo devyniolika, sesei Teresei – dvidešimt aštuoneri, broliams Vaclovui – trisdešimt vieni, o Juozui – dvidešimt dveji.

Mane, Teresę ir Vaclovą suėmė 1951 m. kovo 20 d., prisimenu, kad buvo antradienis. Mamą ir brolių Juozą išvežė į tremtį Sibirą – į Irkutsko sr. Zalarinsko r., Stalino kolūkį. Mane, sesę ir brolių Vaclovą suėmė vežė į Šeduvą. Šeduvoje buvo NKVD būstinė. Kartu su mumis vežė suimtus dar du partizanus. Neprisimenu jų vardų ir pavardžių. Vežime sėdėdama mačiau jų rankas, suveržtas spygliuota viela. Šeduvoje visus uždare atskirose kameroje, jose ir tardė.

Ten išgyvenau patį didžiausią pragarą, patį didžiausią skausmą. Už sienos buvo kankinami partizanai, girdėjau, kaip juos mušė, daužė, keikė baisiais keiksmažodžiais. Ir taip visą naktį, net akių nesumerkiau.

Nenorėčiau apie tai daugiau pasakoti, nes labai skaudu... Visada, kai nuvažiuoju į Šeduvą, sustoju prie to namo, ir taip suspaudžia širdį... Girdėjau, vieną iš tada Šeduvoje kankintų partizanų nuteisė mirties bausme, bet bausmė nebuvo įvykdyta, tokius nuteistuosius išsiųsdavo ilgai lėtai mirčiai į nuodingų medžiagų kasyklas arba gamyklas. Apie šio partizano likimą daugiau sužinoti nepavyko.

Šeduvoje išbuvo keturias paras. Mane uždare į kamerą, kurioje buvo saugumietė šnipė. Ji buvo iš Labos kaimo. Matyt, enkavedistai manė, kad aš toje pačioje kameroje sėdinčiai moteriai išsipasakosiu, ką žinau apie brolių ir kitus partizanus. Tačiau aš neištariau nė žodžio. Pamatę, kad su ja net nesišneku, mane nuvedė į kitą kamerą. Mano sesuo taip pat buvo įvesta pas šnipę, bet

toji kažkaip sugebėjo pelnyti sesers pasitikėjimą, gal kad pasakė esanti kunigo giminaitė? Mano sesuo buvo neseniai ištekėjusi, mūvėjo vestuvinį žiedą. Nusimovusi jį nuo piršto padavė saugumietei, kad ši, išėjusi laisvėn, atiduotų sesers vyrui, kuris tuo metu dirbo Kaune melioratoriumi, nebuvo suimtas. Tačiau apsimetėlė, žinoma, to žiedo sesers vyrui neperdavė, pasiliko sau...

Uždarę mane į kamerą visus keturias paras neleido miegoti. Liepė stotis į kampą ir stovėti nususukus į sieną. Taip bestovėdama kartą užsnūdau ir susapnavau didelį, didelį katilą, pilną tešlos... Miegodama pradėjau vaikščioti po kamerą. Atėjau į vidurį kameros, atsiraičiau rankoves ir ruošiausi minkyti tą tešlą, tik staiga pabudau – mane saugojęs sargybinis garsiai juokėsi.

Šeštadienio rytą, o tai buvo Didysis Šeštadienis, leido man pamiegoti. Atsiguliau tiesiog ant grindų ir užmigau. Neteko ilgai miegoti – pranešė, jog ruošiasi vežti į Panevėžio kalėjimą. Po pietų mus sulapino į sunkvežimius. Mašinoje pamačiau, kad brolio rankos surištos viela, visos kruvinos, kraujas sruvo upeliais. Jis atgniaužė delnus – jie buvo perdurti ir stipriai kraujavo. Sesuo Šeduvoje taip pat buvo kankinama. Tik manęs saugumiečiai nelietė.

Sveikiname

Garbingo amžiaus jubiliejus –
Vainikas metų praeities,
Kur rasi smilgų ir lelijų.
Tokia pusiausvyra lemties,
Kad pilką dieną šventė keičia...

Garbingo 95 metų jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname **Bronislovą TARVYDĄ** iš Saugų gyv. ir linkime stiprios sveikatos, šviesių akimirkų, vilties, artimųjų šilumos ir meilės, sielos ramybės ir Dievo palaimos.

LPKTS Šilutės filialas

Tardymai Panevėžyje

Po neilgos kelionės atsidūrėme Panevėžio kalėjime. Ten mus vėl išskyrė. Nemačiau daugiau nei sesės, nei brolio. Prieš tardymą mane įkišo į boksą. Boksas – labai ankšta patalpa, kurios sienos apmūrytos iš visų keturių pusių. Tai tarsi koks šulinys. Žmogus nuleidžiamas į jį per viršų, vietos tik tiek, kad gali vos apsisukti. Šalia buvo kitas boksas. Staiga išgirdau beldimą į sieną ir vyro balsą. Ėmėm kalbėtis, nes gerai girdėjosi. Gretimame bokse buvęs vyras pasisakė esąs iš Sidabravo, pavardė – Valys. Papasakojo, kad mus visus išdavė mano giminaitė – aprenpta kariškais drabužiais, kad niekas neatpažintų, ji atvedė ir parodė mūsų namus su slėptuve partizanams. Už tuos „nuopelnus“, kaip vėliau sužinojome, ji buvo apdovanota – gavo butą Šilutėje. Dabar aš jai esu viską atleidusi ir nuoskaudos nebejaučiu.

Mane nuvedė tardyti. Pastatė į kampą ir laukia, o ko laukia, neaišku. Taip elgdavosi visada, kai įvesdavo tardyti. Tik po kurio laiko imdavo klausinėti, bet aš visad tylėdavau, nieko nepasakodavau. Po to vėl uždare į kamerą, kurioje jau sėdėjo moteris, pavardė Kopūstaitė. Ji ėmė klausinėti apie mane, apie brolius, apie partizanų veiklą. Pasakiau jai tik tai, kas jau ir taip buvo žinoma – kad brolis yra partizanas. Nepasakojau nei apie partizanų veiklą, neišdaviau slapyvardžių. Brolio Vaclovo slapyvardis buvo Birželis. Kitų partizanų – Garnys, Praeivis.

Panevėžio saugume išlaikė visą mėnesį. Tardyti vesdavo tik naktimis. Kartą Kopūstaitė davė man sušilti savo kailinius ir kaip tik atėjo manęs išvesti tardyman. Įvesta į tardymo kamerą buvau pasodinta kampe ant taburetės. Sėdėjau ilgai, tada enkavedistas paklausė: „Tai ką, ar jau draugės esat su Kopūstaitė, kad jos palta apsvilkai?“

Tardymo metu dažnai klausdavo: „Kai tavo brolis parnešdavo iš žmonių prisiplėšęs visokių daiktų ir gėrybių, kur jas padėdavai?“ Aš labai supykdavau dėl tokio baisaus šmeižto, kraujas gyslose užvirdavo. Atkirsdavau, kad mano brolis nieko neparnešdavo ir plėšiku niekada nebuvo.

Metai kalėjime

Po mėnesio patekau į kalėjimo kamerą, kur buvome keturios mergaitės: aš, seserys Kuoklaitės ir dar viena mergaitė iš Žaliosios Girios. Kalinius dažnai kilnodavo iš vienos

kameros į kitą. Apie savuosius nieko nežinojau. Kartą susapnavau sapną: didžiulė puodynė, pilna pilnutėlė tamsių prinokusių vyšnių. Ryte mane perkėlė į kitą kamerą. Joje išvydau savo sesutę. Apsiverkiau iš džiaugsmo. Po kurio laiko mus vėl išskyrė.

Per keletą mėnesių kalėjime išmokau Morzės abėcėlę – tik tokiu būdu kaliniai galėjo tarpusavy susižinoti. Kartą atsitiko, kad kameroje likau visai viena. Sargybinis vaikščiojo už durų, tik retykais pažvelgdamas į kamerą pro duryse buvusį langelį – tikrindavo, ką kaliniai veikia. Aš sėdėjau ant kelių pasidėjusi knygą tarsi skaityčiau. Viena ranka laikiau knygą, kita beldžiau į sieną Morzės abėcėlę, tik staiga prasivėrė kameros durys ir įėjo sargybinis. Aš atsistoju, pasakiau savo vardą, pavardę, gimimo metus. Jei jau nuteistas, turėjai dar pasakyti ir pagal kokį straipsnį. Tokia buvo tvarka. Sargybinis manęs paklausė: „Ar nori į karcerį?“

Aš išsigandau, bet paklausiau, už ką, juk nieko blogo nepadariau? Sargybinis manęs pagailėjo, į karcerį nepatekau. Kartą belsdama į kaimyninę kamerą sužinojau, kad už sienos sėdintys badauja. Badaujama būdavo, jei kaliniai ko nors reikalavė. Vienas iš badaujančiųjų buvo mūsų kraštietis iš Naujamiesčio. Mes stengėmės jiems padėti, kuo galėdamos. Man į kalėjimą mama atsiųsdavo siuntinėlių, todėl turėjau truputį maisto produktų. Rytis sargybiniai kalinius lydėdavo į tualetus. Toje patalpoje buvo pamūrytas kaminas, o aukštai – nedidelis plyšys, tad mes į tą plyšį įdėdavom duonos ar šiaip ką valgomo. Badaujantys atėję galėjo užkasti ir taip lengviau kęsti tą alkį.

Kartą sužinojom, kad sargybinis eis tikrinti tualetų. Savo kameroje meldėmės, kad tik nieko nerastų. Nerado. Mes lengviau atsidusom. Sargybinių buvo du: vienas buvo geras žmogus, užjausdavęs kalinius, o kitas – piktas ir žiaurus. Vėliau kameroje likome dviese: aš ir Stasytė (pavardės neprisimenu, tik tai, kad ji buvo iš Biržų). Kaliniai galėjo skaityti knygas, žaisti šaškėmis, domino. Kartą bežaidžiant šaškėmis mano draugė pradėjo garsiai niūniuoti vienos dainos melodiją. Žiaurusis sargybinis, įėjęs į kamerą, liepė jai atsistoti ir susirinkti daiktus. Ją išvedė į karcerį.

(Bus daugiau)

Salomėjos ŠUKYTĖS-
REMEIKIENĖS prisiminimus
užrašė Vilma VAIČEKUSKAITĖ

Kilnus karys, kuris meldėsi

Gintaras VITKUS SJ

Gyvenk taip, kaip deklaruoji! Dėkoju Dievui, kad J. Vitkaus religingumas ir jo gyvenimo raiška buvo darnoje, krikščioniškasis tikėjimas ir gyvenimas buvo glaudžiai integruoti. Moraliniai jo pasirinkimai kilo iš sielos gelmėje suvoktos ir įsisavintos religinės tiesos, persmelkusios visą jo asmenį. Tikėjimo tvirtumas, kuriame nebuvo vietos fanatizmui ar aklam dogmatiškumui, tačiau suteikė jo asmens saviraiškai kryptį, nuoseklumą, tomis sudėtingomis nuožmies kovos su priešu situacijomis „fermentavo“ žmogiškąsias reakcijas ir pasirinkimus. Tai buvo akivaizdu kitiems jo bendražygiams, už tai jis pelnė jų pagarbą, dažnai būdavo vadinamas Tėvu.

Pabaiga. Pradžia Nr. 7 (1413)

A. Ramanauskas-Vanagas, apibendrinamas savo Mokytojo asmenį, pažymi, kad Kazmieraitis įgijo meilę ir pagarbą visų partizanų ir jų vadų ne tik kaip aukštesnysis vadas, bet kaip vyresnysis brolis.

A. Suraučius apie Kazmieraitį: „Žemaitis Dzūkijoje, dzūkų žmonės labai pamilęs, didelės širdies ir asmeniškumo. Kariškai reiklus, bet atjaučiantis žmones, suvokiantis jų padėtį, aplinkybes ir galimybes.“ Ar gali būti geriau apibūdinamas asmens brandumas, kuriame taip derėjo žmogiškas paprastumas su puikiu dalyko išmanymu?

Partizanas A. Suraučius, kalbėdamas apie pulkininką Kazmieraitį, tęsia: „Reiklus sau, bet jautriai gerai apsvarstydamas, galvojęs apie kovojančius vyrus ir tą kovą remiančius Lietuvos žmones (...). Įsiminė dvi ryškiosios savybės: nuoširdus kuklumas ir didelė poveikio jėga“.

Apie vado žmogiškumą ir vyrišką švelnumą, kurį pastebėjo savo tėvų namuose prieš Naujųjų, 1946-ųjų, metų sutikimą liudija ir partizano Žilvičio sesuo ryšininkė M. Kraunelytė-Gerlikienė: „Kazmieraitis pasisodino mažiausiąją mūsų sesutę ant kelių, o ta visą vakarą nuo jo ir neatitraukė. Mane jis klausinėjo, kaip sekasi, kur mokiausi, ką dirbu“.

O jos sesuo Romualda liudija apie jų namus aplankiusio partizano Kazmieraičio, patyrusio daugiavaikio tėvo, besiliginčio savo šeimos, gebėjimą atjausti: „Jis greitai suprato mano vargą (kūdikėlis buvo labai neramus, verkdamas, mažai miegodavo) ir pasiūlė: „Eik kiek nors pailsėti, o vaiką aš pasupsiu!“ Bandžiau atsakyti, bet jis tuoj pat priėjo prie lopšio ir ėmė vaiką supti, raminti. Atsibudusi jaučiausi stipresnė, o Kazmieraitis vis dar sėdėjo prie lopšio ir atrodė taip pat išvargęs“.

Pagarbumas laisvės principui

Brangindamas Dievo dar kūrybos pradžioje kiekvienam žmogui suteiktą laisvės dovaną, J. Vitkus organizuodamas pasipriešinimą suvokė, kaip svarbu, kad į kovą žmonės stotų laisvai apsisprendami, o ne prispausti, baimės ar keršto skatinami. Apie tai liudija jo laikysena 1945 m. registracijos (tam tikros amnestijos, reabilitacijos) atveju, kai sovietų valdžia propagavo galimybę miške esantiems vyrams sudėti ginklus, legalizuotis ir „pradėti naują gyvenimą“.

Suprasdamas situacijos dviprasmiškumą ir galimą klastą, Kazmieraitis daugelio kitų vadų nusivylimui ir nuostabai, ragino netrukdyti žmonėms patiems pasirinkti, nespausti ir negėdinti jų. Taip jis tikėjosi kiekybę iškeisti į kokybę. Tie partizanai, ku-

rie patys apsispręs likti toliau kovoti, tai darys su tvirtesne motyvacija.

„Jis kalbėjo: savo gretose aš nenoriu partizanų, kurie ateitų vien iš patriotizmo. Priimu tik tuos, kuriems kito kelio neliko, kurie pasmerkti, gaudomi išvežimui ir pan. Tuos,

Juozas ir Genovaitė Vitkai, 1938 metai

kurie gali kaip nors „legaliai“ išsilauki, aš raginu grįžti ir gyventi, kol įmanoma natūraliose aplinkybėse. Aš žinau, kad čia greitai niekas neišsispręs, nors mano vyrai galvoja, kad kitą pavasarį būsime išlaisvinti.“

Taip neatsitiko, pavyzdžiui, Vakarų Lietuvoje, kur partizanų vadai netoleravo savo kovotojų traukimosi į civilinį gyvenimą ir kaip konstatavo A. Ramanauskas-Vanagas, dėl to ten atsirado daug daugiau neigiamų pasekmių.

Vadas, mąstantis globaliai, veikiantis lokaliai

A. Ramanauskas-Vanagas po kelių metų reflektuodamas apie Kazmieraičio parengtą 1946 m. balandžio 23 d. deklaraciją, kuri vėliau pasitarnavo kaip pagrindas 1949 m. vasario 16 d. Deklaracijai, pripažįsta, kad pulkininkas Kazmieraitis siekė „visoje Lietuvos teritorijoje veikiančius partizanus suburti, kad jiems vadovautų viena vyresnioji vadovybė. Šį centralizacijos klausimą jis laikė vienu iš svarbiausiųjų. Lygia-greičiai jis stengėsi užmegzti ryšį su Vakarais“.

Jis liudija, kaip atidžiai jo vadas stengdavosi suprasti platesnį politinį kontekstą, klausydamas radijo (prancūzų, anglų, rusų, vokiečių kalbomis) analizuodavo situaciją ir atitinkamai koreguodamas spaudos leidybą, orientuodamas ją ir vidaus reikalams (partizanų švietimui) ir išorei (kitų Lietuvos žmonių, net rusų karių informavimui). Bet kartu A. Rama-

nauskas-Vanagas liudija, kad Kazmieraitis buvo labai praktiškas, puikiai, geriau nei kas kitas, kompasu ir žemėlapiu pagalba gebėjęs susiorientuoti nežinomoje miškingoje vietoje (net ir naktį miške nepaklysdavo). O kaip karo inžinierius išmanė bunkeriu

ingimo ir maskuotės paslaptis (vieno žiemos žygio metu pamokęs kaip forsuoti neužšalusio Merkio upę), gebėjo puikiai pats darbuotis su rotatoriumi rengdamas partizanų spaudą, taisyti radijo imtuvą. Partizanas Juozas Jakavonis-Tigras liudija, kad pulkininkas jį pamokė konspiracinės gudrybės, kaip neišsiduoti nepatikimam batsiuviui dėl atneštų taisymui Kazmieraičio aulinių batų: „Geriau pas batsiuvių nueik pats jais apsiavęs“.

Glaudūs ryšiai su kunigais

Gera suprasedamas kunigų vaidmenį palaikant visos Dievo tautos ir vienos jos dalies – kovojančių partizanų – dvasinę sveikatą, palaikydavo gan tamprūs ryšius su kunigais. Būtent eilinių kunigų patriotizmas ir drąsa leido rūpintis partizanų sielovada, nepaisant pavojaus ir galbūt net nesitikint, kad ji bus sėkminga.

Dar karo metais gyvendamas Vilniuje senelis susipažino su šv. Mikalojaus bažnyčios kunigu Stanislovu Valiukėnu, kuris neužmiršo bičiulystės ir vėliau. Sovietinei armijai grįžus ir Juozui Vitkui pradėjus slapstyti, 1944 m. lapkričio mėn. pasiėmė pas save gyventi ir globoti antrąjį Vitkų šeimos sūnų Rimgaudą.

Partizanaudamas Kazmieraitis, laikydamasis konspiracijos, lankydavosi pas kunigus Zigmą Neciunską-Elytę ir Pranciškų Šliumpa-Prokurustą, kurie, kaip ryšininkai padėdavo suorganizuoti susitikimus su kitais partizanų vadais, juos kviesdavo patarnauti teikiant Atgailos

Sakramentą ir švenčiant Eucharistiją, dalyvauti priesaikos davimo ceremonijose.

Šie kunigai įvairiais būdais padėdavo partizanams kaip ryšininkai, pagal išgales paremdavo jų šeimas. Kunigas Z. Neciunskas buvo Dainavos partizanų apygardos kapelionu, platino laikraščius „Laisvės varpas“, „Už tėvų žemę“, įvairius dokumentus. 1945 m. spalio mėn. sutuokė Adolfą Ramanauską-Vanagą ir partizanę Birutę Mažeikaitę. M. Stankienė-Zurlytė yra aprašiusi atvejį, kai jų šeimos namuose įrengtoje slėptuvėje-bunkeryje karščiuojantį Kazmieraitį 1946 m. vasario mėn. aplankė kunigas Z. Neciunskas. Po ilgiau užtrukusio privataus judviejų pokalbio jie ėmė aptarinėti ir tobulinti naujai kuriamos giesmės „Dieve geriausias, Karaliau ramybės“ tekstą, kurią vėliau pamėgo ir noriai giedojo Nedzīgės ir kitų aplinkinių parapijų žmonės.

Kunigas Pranciškus Šliumpa po suėmimo atlikęs bausmę, kelis metus savanoriškai gyveno su tremtiniais Sibire, dvasiškai patarnaudamas jiems, sutuokė ir Kazmieraičio vyriausią sūnų Vytautą su Gražina Marčiulionyte, vėliau krikštijo jų vaikus.

Tačiau daugumą vyskupų tarybinė valdžia 1945–1951 m. vertė atsiriboti nuo partizanų ir net jų kovą viešai pasmerkti. Bažnyčios hierarchija suprato, kad negali viešai laiminti ginkluotos kovos ir tuo pačiu provokuoti vis didesnius valdžios persekiojimus ir taip eiti į savižudybę, nors ji būtų ir herojiška. „Bažnyčia pačiu savo egzistavimu ir mokymu galėjo inicijuoti pasipriešinimą totalitarinei sistemai ir aktyviai tai darė per visą sovietinės okupacijos laikotarpį. Bet kaip visa Lietuva negalėjo išeiti iš miškų, taip ir kunigai neturėjo moralinės teisės aktyviai parama partizaniam judėjimui duoti pretekstą sunaikinti legalią Bažnyčios struktūrą“ (Arūnas Streikus. Lietuvos Katalikų Bažnyčia ir ginkluotasis pasipriešinimo sąjūdis Lietuvoje, V. 2004).

Literatūrologas Juozas Girdzijauskas, jau Lietuvai atkūrus Nepriklausomybę, apie laisvės kovas jaudinančiai rašė: „Jūs, kurie nepabūgote prieš, kurie su ginklu rankose kovėtės už Tėvynės laisvę, (...) Jūsų pasiaukojimas ir Jūsų atminimas yra tas tyrasis šaltinis ir tasai švėstas vanduo, kuris gali išvalyti mūsų žaizdas ir nuplauti mūsų nuodėmes, kuris gali mus išgydyti. Jei tauta Jus pamirštų ar Jūsų išsižadėtų – ji nebūtų jau lietuvių tauta. O jeigu ji nepajėgtų suvokti Jūsų aukos prasmės, ji nebūtų sveika, pilnavertė tauta“.

Praėjus beveik 75 metams nuo Juozo Vitkaus-Kazmieraičio mirties su didele meile ir pagarbumu žvelgiu į savo senelio gyvenimą, dėkoju už jo ir visų laisvės kovotojų, jų šeimų ir rėmėjų sudėtą auką, mokausi iš jų tikėti ir pasitikėti sunkių išbandymų metu ir meldžiu Dievą, kad man ir mano kartai padėtų drąsiai tęsti taikią kovą už Tiesą, teisingumą ir žmogaus išsiskleidimą. Vardan tos Lietuvos! Didesnei Dievo garbei!

Lukiškių kalėjime numarintas generolas

Stasys IGNATAVIČIUS

1920 m. rugpjūčio 5 d. Prezidentas A. Stulginskis gen. P. Liatuką išleido į atsargą.

Už karinę tarnybą ir nuopelnus gen. P. Liatukas buvo apdovanotas kryžiumi „Už Tėvynę“ (Vyčio Kryžiaus ordino analogas) ir Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu.

Pabaiga. Pradžia Nr. 7 (1413)

Tvirtai nusprendė likti Lietuvoje

Išėjus į atsargą, 1920 m. rugsėjo 6 d. P. Liatukas pradėjo dirbti Valskybės izdo vyriausiojo izdininko pavaduotoju, o nuo 1921 m. liepos 15 d. iki 1922 m. kovo 12 d. jam teko eiti ir vyriausiojo izdininko pareigas. 1922 m. spalio 29 d. P. Liatukas pradėjo dirbti Lietuvos banke, Emisijos skyriaus vedėju. Čia dirbant įvyko esminis pokytis ir jo asmeniniame gyvenime – jis vedė banko tarnautoją Vandą Baranauskaitę. Po kurio laiko jiems gimė sūnus Vytautas ir duktė Vanda.

1924 m. lapkričio 22 d. vidaus reikalų ministro Z. Starkaus įsakymu P. Liatukas buvo paskirtas Šakių apskrities viršininku. Šias pareigas jis ėjo iki 1926 m. pavasario. Atsisakęs apskrities viršininko pareigų, persikėlė gyventi į gimtinę – Padievaičių kaimą. 1928 m. Liatukai apsigyveno Kaišiadorių apskrities Žaslių valsčiaus Kurmiškių kaime, kur buvo nusipirkę nemažą ūkį. Nuo 1933 m. apsigyveno Kaune, kur turėjo butą Aukštaičių gatvėje.

P. Liatukas labai domėjosi istorija. Jo namuose buvo gausu knygų lietuvių, rusų, vokiečių, latvių, lenkų kalbomis, daug žemėlapių, prie kurių praleisdavo ne vieną laisvesnę valandą.

1940 m. birželio mėn. sovietams okupavus Lietuvą ir P. Liatukui nustojus mokėti pensiją, vienintele šeimos maitintoja tapo žmona Vanda, kuri tuo metu dirbo Kauno miesto socialinio aprūpinimo skyriuje. Lietuvą okupavus vokiečiams, tik 1943 m. P. Liatukui vokiečiai pradėjo mokėti 40 markių pensiją, o 1944 m. pensiją padidino iki 180 markių. Šeimos materialinė padėtis pagerėjo, tačiau atėjo antra sovietinė okupacija. Draugai ir bičiuliai, prisimindami bolševikų siautėjimą 1940–1941 metais, įkalbinėjo P. Liatuką su šeima trauktis į Vakarus, tačiau generolas apie tai nė girdėti nenorėjo. Jis tvirtai buvo nusprendęs likti Lietuvoje ir 1944 m. liepos mėn. su šeima išvyko į savo ūkį Padievaičio kaime. Spalio mėn. žmona su vaikais grįžo į Kauną, nes sūnus Vytautas Kauno universitete studijavo mediciną, ten pat įstojo ir duktė Vanda. 1945 m. sausio 2 d. į Kauną grįžo ir P. Liatukas. Ramios dienos truko neilgai. Jau sausio 30 d. į Liatukų butą įsiveržė 3 sovietiniai saugumiečiai: Dušanskis, Matulaitis ir Kiseliovas, kurie P. Liatukui pateikė arešto ir kratos orderį. Padarę bute kratą, saugumiečiai vonios kambaryje rado (matyt, patys padėjo, kad turėtų įkalčius) LAAS organizacijos neužpildytus pažymėjimus, šios organizacijos narių sąrašui sudaryti blanką. P. Liatukas kategoriškai neigė, kad šie dokumentai priklauso jam, tačiau tai nepadėjo.

Nutarimas P. Liatuką suimti NKVD Kauno skyriaus viršininko papulkininkio Voroncovo buvo pasirašytas 1945 m. sausio 31 d. (jau po suėmimo ir kratos). NKVD Kauno skyriaus tardymo skyriaus viršininkas kpt. Kiseliovas nutarime rašė, kad „Pranas Liatukas, priešiška nusiteikęs Tarybų valdžios atžvilgiu, stojo į antitarybinės kovos prieš tarybų valdžią Lietuvoje kelią. Jis yra vienas iš aktyvių antitarybinės organizacijos, veikiančios Lietuvos TSR

teritorijoje, kurios tikslas organizuoti būdu su ginklu rankoje nuversti Tarybų valdžią Lietuvoje ir atkurti buržuazinę-fašistinę santvarką, vadovų“. Susipažinus su P. Liatuko baudžiamosios bylos medžiaga, išaiškėja, kad nutarimas dėl P. Liatuko suėmimo buvo priimtas Tauragės sovietinio saugumo teikimu.

miečiams buvo pretekstas Liatukų bute padaryti kratą bei suimti Praną ir Vytautą Liatukus. Be to, sovietai dar jautė neapykantą generolui už Nepriklausomybės kovas, kuomet jo vadovaujami Lietuvos kariai sutriuškino bolševikus Zarasų operacijoje.

Sausio 31 d. 2 val. 10 min. prasi-
dėjo P. Liatuko tardymas. Jį tardė
NKVD jaunesnysis leitenantas Mit-
rofanovas. Pirmiausiai jam teko pa-
pasakoti savo biografiją, po to tardy-
tojas pareiškė, kad jis žino, jog Lia-

Generolas Pranas Liatukas

teritorijoje, kurios tikslas organizuoti būdu su ginklu rankoje nuversti Tarybų valdžią Lietuvoje ir atkurti buržuazinę-fašistinę santvarką, vadovų“. Susipažinus su P. Liatuko baudžiamosios bylos medžiaga, išaiškėja, kad nutarimas dėl P. Liatuko suėmimo buvo priimtas Tauragės sovietinio saugumo teikimu.

Paskelbtas nuosprendis

1944 m. pabaigoje Tauragės apskrities saugumiečiai organizavo didelę vadinamosios „antitarybinės karinės organizacijos „Jūra“ bylą. Tardymo metu vienas iš suimtųjų išvardijo 13 aktyviausių šios organizacijos narių, nurodė, kad buvęs Lietuvos kariuomenės generolas P. Liatukas aprūpindavo šią organizaciją nelegalia literatūra, laikraščiais ir rašomąja mašinėle spausdintais atsišaukimais. Taip pat jis nurodė, kad šios organizacijos narys yra ir P. Liatuko sūnus Vytautas.

Gerai įsigilinus į bylą galima būtų drąsiai teigti, kad tai sovietinė melagiena, tačiau sovietiniams saugu-

priešiško nusiteikimo Tarybų valdžiai pagrindu įstojo į nacionalistinę, antitarybinę karinę organizaciją „Lietuvos laisvės armija“, kur, be šito, buvo ir šios organizacijos, kuri kėlė sau uždavinį vesti organizuotą kovą su Tarybų valdžia Lietuvoje, siekiant atkurti Lietuvoje buržuazinę-fašistinę santvarką, vadovu. Tai yra Liatukas įvykdė nusikaltimą pagal RTFSR BK 58-1a ir 58-11 str., todėl nutariau: vadovaujantis RTFSR BTK 128 ir 129 str., patraukti Liatuką Praną, Domininko sūnų, kaltinamuoju pagal BK 58-1a ir 58-11 str. str., apie ką pranešti kaltinamajam ir paimti jo parašą“.

Parengtinis tardymas buvo baigtas, nuosprendis paskelbtas ir 1945 m. liepos mėn. Kauno saugumiečiai P. Liatuką perdavė į NKVD Vilniaus 1-ąjį (Lukiškių) kalėjimą.

Generolo nesugebėjo palaužti

Žmona ir duktė ilgai nežinojo, kur yra generolas. Atsakymo ieškojo Kaune ir Vilniuje, tačiau veltui. Tik po kurio laiko gavo žinutę, kad jis kalinamas Vilniuje. Norėdamos palengvinti kalinio dalią, jos pradėjo vežti jam siuntinėlius su maistu. Tačiau 1945 m. rugsėjo mėn. pradžioje sargybinis atsisakė priimti siuntinį. Nieko nepaaiškino. Artimieji per pažįstamus stengėsi sužinoti, kas įvyko. Dukrai Vandai pavyko prasimušti į priėmimą pas Justą Paleckį. Ji meldė jo atsakyti, kas ištiko tėvą. J. Paleckis liepė ateiti kitą dieną.

Atėjus, jai buvo įteiktas justicijos kapitono, NKVD kariuomenės Lietuvoje prokuroro padėjėjo Ogurcovo pasirašytas raštas: „Į Jūsų užklausimą pranešu, kad pilietis Liatukas Pranas, Domininko s., gimęs 1876 m., mirė Vilniaus kalėjimo ligoinėje“. Pagal mirties aktą, pasirašytą NKVD Vilniaus 1-ojo kalėjimo ligoinės vyr. gydytojo M. Nachimovskio ir budinčio gydytojo Gončario, P. Liatukas į kalėjimą buvo atgabentas „staigaus išsekimo su ryškiais avitaminozės ir senatvės požymiais būsenoje“, todėl iš karto buvo uždarytas į kalėjimo izoliatorių, o rugpjūčio 20 d. paguldytas į ligoinę. Rugsėjo 2 d. 20 val. 30 min. ligoinėje ir mirė. Mirties priežastis – skrandžio vėžys ir dėl senatvės sutrikusi širdies veikla.

Kartu su generolu kalėję kaliniai pasakojo, kad jis buvo atsisakęs atsakinėti į tardytojų klausimus ir tardymo metu atkakliai tylėjo. Kad P. Liatuką palaužtų, jie statydavo jį prie sienos ir ištisas paras neleisdavo jam atsisėsti, kol nugriūdavo, neleidavo miegoti, nemaitino ir kitaip sadistiškai tyčiodavosi, tačiau žemaitiško generolo charakterio palaužti nesugebėjo... Jų žodžiais, generolas mirė kameroje nakties metu.

Dar ir šiandien artimieji tiksliai nežino generolo mirties aplinkybių ir kur palaidoti jo palaikai... 1990 m. balandžio 9 d. LR prokuratūros nutarimu generolas leitenantas Pranas Liatukas reabilituotas neradus jo veiksmuose nusikaltimo sudėties.

Šauksmas iš Lietuvos miškų

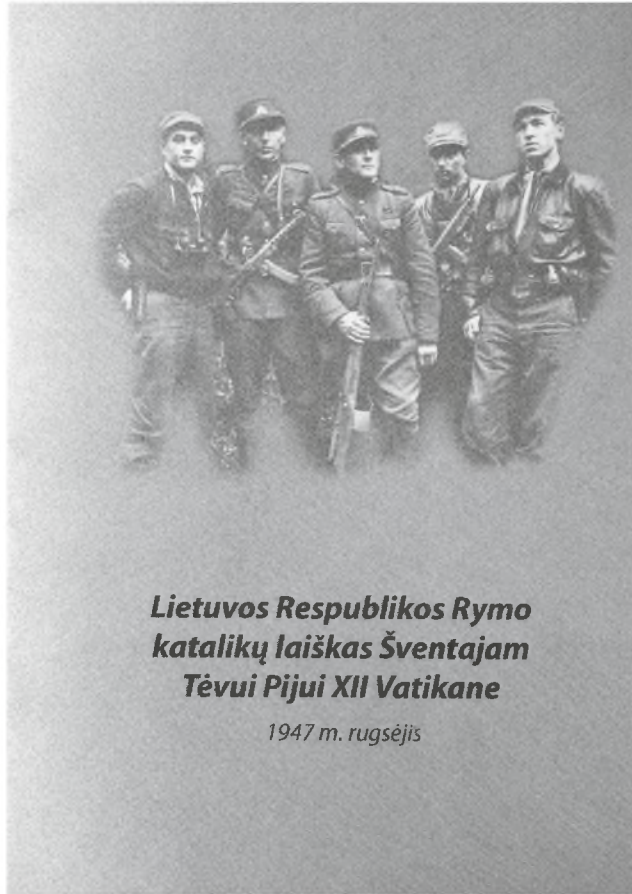
Dalia POŠKIENĖ

2021-ieji – Juozo Lukšos-Daumanto metai. Juos LPKTS minės projektu „Lietuvai ir lietuviams“, kuriam paramą skyrė Lietuvių fondas (JAV). Su vieno iškiliausių kovotojo už Lietuvos laisvę vardu susiję įvykiai ir bylojantys dokumentai. O kiek dar neatrasta ir mažai žinoma, kokį pėdsaką pasaulinėje kankinių ir kovotojų už laisvę istorijoje palikta. Vienu svarbiausių reikia laikyti dokumentą – Lietuvos partizanų laišką Romos Popiežiui. Tai „Lietuvos Respublikos Rymo katalikų laiškas Šventajam Tėvui Pijui XII Vatikane. 1947 m. rugsėjis“. Šis dokumentas Vakarus pasiekė tik 1948 metų kovo mėnesį.

Tai buvo vienas pirmųjų dokumentų – kankinių laiškas ir testamentas, pasiekęs Europą. Šiandien sunku įsivaizduoti, koks tai buvo kelias, pažymėtas žūtėmis, netektimis. Laiško kelio į Europą priešistorė susieta su J. Lukšos vardu – 1947 m., kai buvo įkurta Kauno apylinkėse veikusi Tauro apygardos Birutės rinktinė. J. Lukša su bendražygiu Jurgiu Kriškėčiu (gegužės mėn.) sėkmingai kirto Lenkijos sieną, buvo atkurti nutrūkę ryšiai su Vakalais. Gruodžio mėnesį per „geležinę uždangą“ vėl prasiveržė į Vakarus. Kartu su Kazimieru Pypliu pasiekė Švediją, vėliau – Prancūziją. Laiškas saugiai buvo įteiktas tuometiniam Šv. Tėvo tautiniam delegatui prelatui Feliksui Kapočiui, kuris nuvykęs į Romą asmeniškai perdavė Pijui XII su lydimoju raštu ir vertimais.

Laiške aprašyta tuometinė lietuvių tautos padėtis, prašoma pagalbos ir paramos. Tikinčiųjų laiško pabaigoje eilutės: „Rašome jį pagrindyje prie mirgančios šviesos, kiekvieną valandą laukdami enkavedisto pasirodant. Kai šitas laiškas Jūsų šventenybę pasieks, mūsų, galbūt, nebebus gyvų, kai kurie iš tų, kurie neš šį laišką prie savo kūnų priglaudę, bus kritę nuo čekisto kulku“.

Laiškas – kupinas tikėjimo ir vilties, kad apie padėtį kovojančioje Lietuvoje išgirs pasaulis, kad pasieks laisvąją Europą, kurioje menkai buvo žinoma, kas vyksta. Pirmasis laiško skelbėjas buvo rašytojas Edgaras Šaperis, tuo metu gyvenęs Šveicarijoje. Savo kalbose, rašiniuose apie Bal-

Lietuvos Respublikos Rymo katalikų laiškas Šventajam Tėvui Pijui XII Vatikane

1947 m. rugsėjis

tijos šalis jis cituodavo laiško eilutes.

1950 m. visą laišką paskelbė ir padarė atspaudą Šveicarijos žurnalas „Anima“. Pavadinamas „Notschrei eines sterbenden Volkes“ – Miršančios tautos pagalbos šauksmas. Mažytėje knygelėje, kuri buvo platinama parapajose prie bažnyčių, buvo ir Edgardo Šaperio įvadas, kuriame jis rašė: „Iš tikrųjų tai nėra šauksmas tik į Romą. Tai išpėjimas ir šauksmas pabusti viso pasaulio krikščionims. Pogrindžio laiškas, kuris karštai alsuoja narsia ištverme, kukliai pra-

kalba apie bedievybės kovą prieš Dievą ir Bažnyčią, apie neįsivaizduojamą terorą prieš mažą demokratinę, Vakarams ištikimą tautą... Iš ten, paskutinių krikščionių kasdieninės kancios mozaika mums yra pamokymas apie milžinišką tarp bolševizmo ir krikščionybės frontą, į kurį esame kiekvienas pašauktas. Tegul bus kiekvienas į jį pažadintas šauksmo miršančiųjų iš Lietuvos miškų“.

Rymo katalikų laiškas pasiekė ir Vokietiją. Juo susidomėjo Tarptautinio Komiteto Krikščioniškajai Kultūrai ginti Vokietijos centras Bonoje. Vienas iš projektų, prabilusių į visuomenę – buvo Lietuvos tikinčiųjų laiškas. 10 tūkstančių egzempliorių tiražu išleistas leidinys pavadinamas „Hilferuf aus den Wäldern Litauens“ – Pagalbos šauksmas iš Lietuvos miškų, ir „Čia kovoja kryžius prieš sovietinę žvaigždę“. Iš Vokietijos knygelė pasklido Italijoje, Prancūzijoje, Belgijoje, Liuksemburge, Graikijoje, Rumunijoje, Šveicarijoje, Slovakijoje, kur buvo minėto komiteto skyriai. 1952 m. pradžioje konferencijoje Bonoje dalyviams buvo įteiktos knygelės, o tautos vardu kalbėjo lietuvių atstovas prof. Z. Ivinskis.

Su laiško ištraukomis ir partizanų nuotraukomis buvo paskelbta medžiaga ir Štutgarto leidinyje „Schwaebisch Illustrierte“.

Šį laišką – tautos šauksmą girdėjo tūkstančiai Vatikano radijo klausytojų visame pasaulyje. Kunigas Vytautas Kazlauskas visomis išgalėmis, kiek leido techninės galimybės ir ano meto situacija, lietuviškose radijo laidose skelbė savo brolių ir visos kovojančios tautos pagalbos šauksmą. V. Kazlauskas buvo tas bebaimis Knygnešys radijo bangomis.

O Lietuva tuo metu išgyveno ne tik partizaninį karą, ne tik patyčias ir okupaciją, bet ir didžiulį tremtį į Sibirą. Kita dalis buvo priversti pasitraukti į Vakarus, kad išvengtų kalėjimų, lagerių, kad galėtų savo veiklą skirti Lietuvai.

Mintis išleisti šį laišką kilo 2018 m., kai Lietuva rengėsi Popiežiaus Pranciškaus atvykimui. Tuomet Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Kauno filiale buvo eksponuota unikali pogrindžio spaudos paroda „Laisvos spaudos leidėjai ir platintojai“ iš Domo Akstino rinkinių. Tarp partizanų laiškų, laikraščių buvo ir šio laiško išsaugota kopija.

Labai nedideliu tiražu išleista knygelė buvo įteikta Popiežiui Pranciškui viešint Kaune. Antrasis leidimas išleistas 2021 m. vasario mėn. Pasaulio lietuvių centro leidyklos ir idėjos autorės Vincės Vaidevutės Margevičienės bei LPKTS valdybos pirmininko Vlado Sungailos dėka turime galimybę susipažinti su Lietuvos partizanų paskutiniu pagalbos šauksmu į pasaulį, ir priminimu, kas vyko sovietų okupuotame krašte.

Minint Juozo Lukšos-Daumanto metus, šis leidinys bus dar vieno tautos sūnaus žygdarbio priminimas.

Knygelė jau yra LPKTS knygnėlyje!

Rykantų bibliotekoje – paroda apie XVII a. Europos legendą Joną Karolį Chodkevičių

Lietuvos Respublikos Seimas, atsižvelgdamas, kad šiais metais sukanka 400 metų nuo Jono Karolio Chodkevičiaus mirties, pabrėždamas, kad jis buvo garsus Lietuvos ir Lenkijos karo vadas bei Lietuvos valstybės veikėjas, įvertindamas jo indėlį į krikščionybės plėtrą, švietimą, mokslą ir kultūrą bei siekdamas pažymėti jo darbų svarbą ir reikšmę, nutarė paskelbti 2021-uosius Jono Karolio Chodkevičiaus metais.

Ką gi mes žinome apie šį žmogų? Jo biografija yra labai įdomi. Didžiausia šlovė didžiojo etmono laukė 1605 m. vasarą prie Salaspilio (Kirholmo). 1605 m. rugpjūčio 27 d. apie keturi tūkstančiai J. K. Chodkevičiaus vadovaujamų karių sutriuškino Švedijos karaliaus Karolio IX vadovaujamas švedų pajėgas (14 tūkst. karių). Salaspilio mūšis gretinamas su Zalgirio mūšio ir Ulos mūšio pergalėmis, garsas apie jį pasklido visoje Europoje. Prozininkas Vydas Astas, tikr. Tautvydas Galinis, savo saktmėje „Salaspilis“ aprašo karą su Švedija jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikams.

Šlovės J. K. Chodkevičius taip pat nusipelnė, kai sustabdė Vidurio Europai grasinusią Osmanų imperijos

jėgą. Jis vadovavo jungtinei 70 tūkst. karių Lenkijos ir LDK kariuomenei, 1621 m. rugsėjo ir spalio mėn. mūšiuose prie Chotyno kovojusiais su 220 tūkst. Turkijos karių, kuriems vadovavo sultonas Osmanas II.

Svarbiam mūšiu paminėti Lietuvos ir Ukrainos istorikai parengė bendrą gausiai iliustruotą leidinį „1621 m. Chotyno mūšis – mūšis dėl Vidurio Europos“, kuriame pateikta plati istoriografija, nušviestos susirėmimo aplinkybės, plačiai aprašyta lietuvių ir ukrainiečių karo vadų Jono Karolio Chodkevičiaus ir Petro Konaševičiaus-Sahaidačno reikšmė pergalei prieš daug pajėgesnį priešą pasiekti. Siekiant surinkti leidiniui iliustracijų, buvo surengtos ekspedicijos į dvidešimt keturias vieto-

Rykantų biblioteka parengė parodą „2021 m. – Jono Karolio Chodkevičiaus metai“

ves Ukrainoje, dešimt vietovių Baltarusijoje, keturias – Moldavijoje, penkias – Turkijoje, šešias – Rusijoje, keturias – Lietuvoje.

Jonas Karolis Chodkevičius buvo vienas ryškiausių „didžiųjų etmonų“ epochos atstovų. Net tarp žymiausių išsiskyrė organizaciniu ir strateginiu talentu, energija. Dėl pasiektų karių pergalių jau savo gyvenimo metais tapo legendine asmenybe, kurią žinojo XVII a. pr. Europos galingieji. Už pasiektas pergales jį sveikino Romos popiežius, Šv. Romos imperijos imperatorius ir Anglijos monarchas.

Rykantų biblioteka, minėdama garsaus valstybės veikėjo metus, parengė teminę parodą „2021 m. – Jono Karolio Chodkevičiaus metai“, su kuria virtualiai galima susipažinti Rykantų bibliotekos „Facebook“ puslapyje.

Barbara JOCIENĖ,
Trakų viešosios bibliotekos
Rykantų filialo vyr. bibliotekininkė